

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
Кафедра психології та соціології факультету гуманітарних та соціальних наук
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Михайла Остроградського
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КЗВО «ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ»
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г. С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ

XV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(з міжнародною участю)

«СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ГЕНДЕРНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА»

24 червня 2022 року

УДК 159.923
С 69

Рекомендовано до друку Вченою радою
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
(протокол № 12 від 24 червня 2022 року)

С69 Соціально-психологічні проблеми гендерної стратифікації суспільства: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Дніпро, 24 червня 2022 р.) / [редкол.: Ю. О. Бохонкова (голова)]. – Дніпро: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022. – 177 с.

Збірник містить матеріали XV науково-практичної конференції (з міжнародною участю) «Соціально-психологічні проблеми гендерної стратифікації суспільства» (24 червня 2022 р.). До збірки увійшли тези доповідей, есе, присвячені сучасному науковому осмисленню основних трансформаційних процесів, що відбуваються у сучасному суспільстві у зв'язку із його інформатизацією та глобалізацією.

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за достовірність фактів, цитат та інших відомостей несуть автори.

УДК 159.923
© Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля, 2022

ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ФАХІВЦІВ З ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Згідно масштабних соціально-психологічних досліджень, самореалізація особистості досить часто розглядається крізь призму професійної самореалізації, а реалізація в професійній сфері трактується як процес та результат досягнення людиною максимального рівня саморозвитку, можливості проектувати власний особистісний потенціал в свою професію та досягти в ній успіху.

Очевидно, що психологічний аналіз самореалізації особистості має містити в собі дослідження життєвих принципів і смислів, життєвих цінностей, ідеалів, можливостей, досягнень особистості, а також вивчення різних компонентів структури самосвідомості на основі психологічної теорії діяльності, яка допускає вивчення таких компонентів системи діяльності, як мотиви, цілі, професійно важливі якості та т. п. Наявність окремих досліджень в рамках зазначених підходів дозволяє сформулювати цілісне уявлення про феномен самореалізації, що неможливо без розкриття її смислового і процесуального складових, визначення структури та особистісних детермінант самореалізації суб'єкта [2].

Професійну самореалізацію як спосіб функціонування й розвитку особистості можна віднести до трьох основних класів психічних явищ, тобто вона може виступати як процес, стан (зріз на певному етапі) і властивість суб'єкта. Самореалізація як процес є провідним класом психічних явищ і дозволяє комплексно і системно вивчати життєдіяльність людини. Відповідно до цього, самореалізація суб'єкта включає усвідомлення, вибір і реалізацію тих аспектів індивідуальності, які сприяють його самовираженню, реалізації свого потенціалу, формування суб'єктом власної системи смислів, цінностей, мотивів, уявлень про себе, постановку цілей і визначення способів їх досягнення, у т.ч. й перетворення себе.

Викладення основного матеріалу. Прагнення до професійної самореалізації виникає у наслідок наявної незадоволеної потреби в реалізації своїх професійних знань, вмінь та навичок, себто професійного потенціалу, бажанням належати до певної професійної спільноти, наявна потреба у професійній ідентичності, корисний мотив, отримувати задоволення від результатів діяльності, досягати поставлених цілей. М. Ткалич та Л. Карамушка вважають, що потреба в самореалізації є фундаментальною складовою сформованої особистості, яка сприяє розвитку її професійної зрілості [1].

Професійна зайнятість належить до ключових сфер людської життєдіяльності. Однак розподіл жінок і чоловіків в економіці, професії та

загалом суспільстві є нерівномірний. Є ціла низка сфер діяльності та відповідних професій, які традиційно вважаються або «жіночими» або «чоловічими» (це називається «гендерною стратифікацією»).

Міф про первинне функціональне призначення жінок і чоловіків буде сучасні гендерні відносини, чи краще сказати руйнує. Оскільки, гендерні стереотипи професійної самореалізації будуються на домінуючій ролі чоловіка у суспільстві. Проте історія знає чимало прикладів, коли жінки на рівні з чоловіками брали участь у різноманітних видах діяльності, у тому числі й таких специфічних як гасіння пожеж та ліквідація наслідків стихійних лих, катастроф

У працях таких науковців, як Н. Вовк, Н. Дубчак, О. Кучмеева, Л. Мандрик, В. Покалюка, Н. Оніщенко, О. Селівановой та ін. висвітлено окремі аспекти проблеми професійної самореалізації жінок та чоловіків у ризиконебезпечних професіях.

Жінка в пожежно-рятувальному підрозділі часто оцінюється лише з позиції гендерної приналежності, без урахування рівня її професійної підготовки. Серед рятувальників, у професійному контексті, жінка буде піддана ексклюзії, оскільки не вписується в стандартні практики їхньої повсякденної діяльності. Тоді як чоловік, також без урахування рівня розвитку професійно-важливих якостей, сприйматиметься колегами-рятувальниками як колега, оскільки чоловік –рятувальник це суспільна норма. Незважаючи на такий стан речей, з кожним роком кількість жінок у пожежно-рятувальних підрозділах України та інших країн світу збільшується, створюючи нові моделі гендерних особливостей в рятувальних підрозділах. Аналіз літературних джерел свідчить, що фемінізація пожежно-рятувальних служб країн світу триває і має як загальні тенденції розвитку, так і специфічні риси цього феномену, що залежать від традицій, культури відповідного регіону. В законодавстві було здійснено правки щодо підвищення ролі пожежних служб. Саме це дозволило жінкам виконувати більше функцій у сфері пожежної безпеки. Раніше жінки займалися лише пожежною профілактикою та наданням домедичної допомоги, зараз зростає кількість тих, хто займається гасінням пожеж .

Висновки. Часто жінкам відмовляють у проходженні в службі в аварійно-рятувальних підрозділах мотивуючи це відсутністю фізичних та психологічних якостей які найчастіше притаманні чоловікам. Проте, досвід порятунку потерпілих дозволяє засвідчити, що ефективне виконання професійних обов'язків працівником служби ДСНС потребує не лише оперування широкими й різнобічним професійними знаннями, вміннями та навичками, а й вимагає наявності певних психологічних якостей. Професійна діяльність рятувальників пов'язана зі значним психоемоційним навантаженням та ризиком для життя, тому саме бажання допомогти людям у багатьох випадках переважає над страхом смерті, що дає

можливість успішно виконувати професійне завдання. Готовність до діяльності в особливих та екстремальних умовах здебільшого визначатиметься наявністю стійкої внутрішньої мотивації до надання необхідної допомоги потерпілим людям, які її потребують. Звісно, наявність лише психологічних якостей не забезпечать повноцінної самореалізації у професії рятувальника, а потребує розвитку таких якостей як фізична витривалість, стійкість до впливу фізичних факторів та інших, притаманних здебільшого чоловікам якостей.

Список використаної літератури

1. Карамушка Л. М., Ткалич М. Г. Самоактуалізація менеджерів у професійно-управлінській діяльності (на матеріалі діяльності комерційних організацій) : монографія. Запоріжжя : «Просвіта», 2009. 262с.
2. Максименко С. Д. Структура та особистісні детермінанти професійної самореалізації суб'єкта. Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Вип. 8. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. С. 3–19.

Яремко Роман Ярославович – викладач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (Україна, м. Львів).

Турубарова А.В. МЕТОДИКА ТА ЗАГАЛЬНА ПРОЦЕДУРА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗ'ЯЗКУ УСВІДОМЛЕННЯ ВЛАСНОЇ ЖІНОЧНОСТІ І ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТОК – МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	142
Устьян Є.А. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ УПРАВЛІНСЬКОГО СТРЕСУ.....	145
Федорова О.В. СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН ЯК ОСОБЛИВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ.....	148
Федчук О. АСЕРТИВНІСТЬ ЯК ЕМОЦІЙНИЙ РЕСУРС ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ	151
Чернявська Т.П. МОТИВАЦІЯ ДОСЯГНЕННЯ У ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК.....	155
Швирка В.М. СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ПОГРАНИЧЧЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	158
Шевяков О.В., Бурлакова І.А. РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЖІНОК В УМОВАХ УПРАВЛІННЯ ДИНАМІЧНИМИ СОЦІОТЕХНІЧНИМИ СИСТЕМАМИ.....	161
Шехавцова С.О. РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ В АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ	164
Щербан Т.Д. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕГОЦЕНТРИЧНИХ ПОВЕДІНКОВИХ ПРОЯВІВ У СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ.....	167
Яремко Р.Я. ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ФАХІВЦІВ З ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ	171

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ
XV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(з міжнародною участю)

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ГЕНДЕРНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

24 червня 2022 р.
м. Дніпро

Оригінал-макет

П. І. Гончарова

Формат 60x84¹/₈. Папір типогр. Гарнітура Times.
Умов. друк. арк. 14,8. Обл.-вид. арк. 15,4.
Тираж 100 прим. Вид. № 3333.

Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18.12.2003 р.